

M.A. Examination, 2026
Semester- IV
Subject: Sanskrit (Veda Group)
Paper- XIII
(Vedic Rituals)

Time: 3 Hours

Full Marks-

40

(Questions are of equal value)

Answer any four questions out of the following -

4×10=40

1. हविर्ग्रहणप्रक्रिया आलोचनीया ।
2. यज्ञेषु व्यवहृत-कृष्णमृगचर्मणः प्रयोगादिविषयमधिकृत्य प्रबन्धमेकं लिखत ।
3. दर्शपौर्णमासयज्ञप्रसङ्गे वर्णितस्य व्रतविधानं विचारयत ।
4. दर्शपौर्णमासयज्ञप्रसङ्गे अपः प्रणयनविधानं विचारयत ।
5. मनु-ऋषभकथायाः महत्त्वं प्रतिपादयत ।
6. पुरोडासप्रस्तुतिकरणविधिम् अधीतग्रन्थोक्तदिशा प्रतिपादयत ।
7. ब्राह्मणसहित्येषु शतपथब्राह्मणस्य प्राधान्यं कथं स्वीक्रियते, विचारयत ।

M.A. Examination, 2026
Semester- IV
Subject: Sanskrit (Veda Group)
Paper- XIV
(Vedic Philosophy)

Time: 3 Hours

Full Marks-

40

(Questions are of equal value)

प्रश्नचतुष्टयस्य उत्तरं प्रदेयम् -

4x10=40

1. उपनिषच्छब्देन किं बुध्यते? सामवेदीयोपनिषत्सु केनोपनिषदः स्थानं कीदृशमिति संस्कृतभाषया निरूपयत ।
2. उमाहैमवत्युपाख्यानं संस्कृतेन सविस्तरमालोचयत ।
3. ईशोपनिषदि ईश्वरस्य स्वरूपं वैशिष्ट्यञ्च प्रतिपादयत ।
4. ईशोपनिषदि परमात्मस्वरूपं वर्णयत ।
5. तैत्तिरीयोपनिषदि शिक्षावल्या महत्त्वं प्रतिपादयत ।
6. तैत्तिरीयोपनिषदि ब्रह्मानन्दप्राप्तेरूपायं वर्णयत ।

7. मन्त्रद्वयस्य व्याख्या कार्या -

2x5=10

- (क) यत्प्राणेन न प्राणिति येन प्राणः प्रणीयते । तदेव ब्रह्म त्वं विद्धि नेदं यदिदमुपासते ।।
- (ख) प्रतिबोधविदितं मतममृतत्वं हि विन्दते । आत्मना विन्दते वीर्यं विद्यया विन्दतेऽमृतम् ।।
- (ग) आसुर्या नाम ते लोका अन्धेन तमसावृताः । तांस्ते प्रेत्याभिगच्छन्ति ये के चात्महनो जनाः ।।
- (घ) शीक्षां व्याख्यास्यामः । वर्णः स्वरः । मात्रा बलम् । साम सन्तानः ।

M.A. Examination, 2026
Semester- IV
Subject: Sanskrit (Veda Group)
Paper- XV
(Vedic Lexicon)

Time: 3 Hours

Full Marks-

40

(Questions are of equal value)

प्रश्नचतुष्टयस्य उत्तरं प्रदेयम् -

4×10=40

1. नामाख्यातयोः वैशिष्ट्यं यास्करीत्या आलोच्यताम् ।
2. यास्करीत्या 'निपात' विषये सविस्तरम् आलोचयत ।
3. उपसर्गाणाम् अर्थान् यास्कदर्शितदिशा वर्णयत ।
4. "महाभाग्याद् देवतायाः एकः आत्मा बहुधा स्तूयते" - व्याख्यायताम् ।
5. "तास्त्रिविधाः ऋचः" - व्याख्यायताम् ।
6. निरुक्तानुसारेण अधोलिखितानां पञ्चानां पदानां निर्वचनं क्रियताम् ।
अग्निः, आचार्यः, इन्द्रः, वैश्वानरः, गौः, वीरः, समुद्रः, वृत्रः, हृदः ।
7. वृहद्देवताग्रन्थमवलम्ब्य देवतानां स्थानं निरूपयत ।
8. बृहद्देवताग्रन्थमवलम्ब्य देवतानां वैशिष्ट्यं प्रतिपादयत ।

M.A. Examination, 2026
Semester- IV
Subject: Sanskrit (Veda Group)
Paper- XVI
(Social and Ritual Mechanism)

Time: 3 Hours

Full Marks-

40

(Questions are of equal value)

4×10=40

1. बौधायनधर्मसूत्रानुरोधेन ब्रह्मचारिणः स्वरूपं कर्तव्यञ्च विचारयत ।

अथवा

बौधायनधर्मसूत्रानुरोधेन यज्ञियवस्तुशुद्धिकरणमधिकृत्य प्रबन्धमेकं विरचयत ।

अथवा

शिष्टप्रकरणमधिकृत्य प्रबन्धमेकं विरचयत, तत्र भारतीय-पञ्चायतराजव्यवस्थायाः सङ्केतः अस्ति चेत् स्वमतमालोचयत ।

2. शुल्बसूत्रानुरोधेन ससूत्रं वर्गक्षेत्रस्य आयतक्षेत्रस्य वा विन्यासं कुरू ।

3. शुल्बसूत्रानुरोधेन वर्गक्षेत्रयोः समष्टिरूपं अपरं वर्गक्षेत्रं प्रस्तुयत ।

अथवा

वर्गक्षेत्रस्य समक्षेतविशिष्टस्य मण्डलस्य विन्यासः करणीयः ।

4. द्वयोः व्याख्या कार्या -

(क) अध्यविधिः ।

(ख) कन्यादान विधिः ।

(ग) विवाहे नक्षत्रविचारः ।

(घ) आवसथ्याधानविधिः ।